

Vesa Koivunen, apulaisjohtaja, Kestävä julkinen talous
Valtiontalouden tarkastusvirasto

Eduskunnan tarkastusvaliokunnalle

Lausuntopyyntönne 21.10.2021

K 3/2021 vp Hallituksen vuosikertomus 2020

Aihe: Valtionhallinnon riskienhallinta, johtaminen normaaliolojen häiriötilanteissa ja poikkeusoloissa

Eduskunnan tarkastusvaliokunta on pyytänyt Valtiontalouden tarkastusvirastolta asiantuntijalausuntoa ja kutsunut asiantuntijakuulemiseen 26.10.2021 käsitellessään hallituksen vuoden 2020 vuosikertomusta (K 3/2021 vp).

Hallituksen vuosikertomukseen sisältyy eduskunnan kannanotto vuodelta 2018 s. 67 (EK 43/2018 vp), jossa on edellytetty, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin valtion riskienhallinnan parantamiseksi ja määrittelee vuoden 2020 loppuun mennessä valtioneuvostotasoiseen, hallinnonalatasoiseen ja virastotasoiseen riskienhallintaan yhteensopivat ja toimivat menettelytavat sekä määrittää asiassa vastuuministeriöt ja muut vastuusuhteet. Kannanoton taustalla ovat VTV:n tarkastukset, joissa oli selvitetty, miten valtion virastot, laitokset ja ministeriöt olivat varautuneet turvaamaan oman toimintansa jatkuvuuden normaaliolojen häiriötilanteissa. Asiantuntijakuulemisen tarkoituksena on saada selvyys, missä vaiheessa kyseisen kannanoton toimeenpano on.

1 Työryhmän loppuraportti (VM 2021:28) valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan kehittämisestä antaa hyvän perustan riskienhallinnan toteuttamiselle

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan loppuraportissa on tuotu hyvin esille keskeiset seikat, jotka valtioneuvostotason riskienhallinnan kehittämisessä ja toteuttamisessa on otettava huomioon. Raportin mukaan keskeinen poikkihallinnollinen yhteistyöelin olisi sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan neuvottelukunnan alaisuuteen perustettava riskienhallinnan jaosto, joka kokoaa yhteen ministeriöiden riskienhallinnan vastuuhenkilöt valmistelevaan tilannekuvaa riskeistä.

Jaostolle ehdotetaan jatkotyössä selvitettäväksi useita käytännön toteuttamiseen liittyviä asiakokonaisuuksia, että valtioneuvostotasaiset riskienhallinnan menettelyt ovat toimeenpantavissa vuonna 2023 alkavalla hallituskaudella. Tarkastusviraston näkemyksen mukaan kehittämisprosessin tässä vaiheessa on tärkeää osoittaa riittävät resurssit käytännön toteuttamiseen liittyvien asioiden ja menettelyiden työstämiseen, jotta valtioneuvostotasaisen riskienhallinnan on toteuttamiskelpoinen vuonna 2023 alkavalla hallituskaudella.

2 Keskeistä on tunnistaa valtiokonsernissa kaikkein olennaisimmat riskit ja aidosti hallita ne

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan riskienhallinnan vaikuttavuuden kannalta on keskeistä, että riskienhallinta painottuu olennaisten riskien tarkasteluun ja hallintaan. Tarkastusvirasto kannattaa em. työryhmän ehdotusta siitä, että riskienhallinta kytketään nykyistä tiiviimmin jo olemassa olevaan valtionhallinnon ohjaus- ja johtamisjärjestelmään.

Tarkastusvirasto katsoo, että riskienhallinta tulisi nähdä olennaisena osana kaikkia organisaation toimintoja. Tavoitteena on varmistaa, että valtioneuvoston päätöksenteossa on käytettävissä olennainen riskeihin liittyvä tieto. Tämä edellyttää, että hallinnonaloilta yhtenäisin menetelmin kootun riskitiedon pohjalta muodostetaan analysoitu tilannekuva olennaisista riskeistä.

3 Tavoitteiden asettaminen lähivuosille ja siitä eteenpäin

Tarkastusviraston näkemyksen mukaan nyt olisi asetettava mahdollisimman konkreettiset tavoitteet kehittämis- ja pilotointivaiheeseen, joka jatkuu tämän hallituskauden ajan. Seuraavalle hallituskaudella valtioneuvostotasoisien riskienhallintajärjestelmän olisi hyvä olla jo kattavasti ja systemaattisesti toiminnassa.

4 Riskienhallinnan pysyvät ja vaihtuvat alueet

Riskienhallinnan toteuttamisessa voisi olla tarkoituksenmukaista jakaa riskienhallinta esimerkiksi kahteen osaan. Keskipitkällä aikavälillä pysyvät alueet, jotka olisivat riippumattomia hallitusohjelmasta. Sekä hallituskausittain ja vuosittain vaihtuvat alueet, joissa riskien tarkastelu kytkettäisiin hallitusohjelmaan ja tulostavoitteisiin. Riskienhallinnan keskeinen tehtävä on osaltaan varmistaa tavoitteiden saavuttaminen.